

An analysis of Peyami Safa's "Mademoiselle Noraliya's Armchair" within the Framework of Vinay & Darbelnet's Translation Strategies

Perihan YALÇIN¹ Zeynep BÜYÜKSARAC² & Merve ARAS³

Abstract

The aim of this study is to analyze the French translation of Peyami Safa's *Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya*, one of the prominent works of Turkish literature, within the framework of Vinay and Darbelnet's translation strategies. The novel includes psychological, social, and communal analyses of war. This study examines the impact of Vinay and Darbelnet's seven fundamental translation strategies—borrowing, imitation, literal translation, substitution, transformation, equivalence, and adaptation—on the meaning and style of the work, considering the linguistic and cultural differences between Turkish and French. A qualitative method was adopted, and both the original Turkish text and its French translation were analyzed through detailed content analysis. In the examination of selected expressions identified via sampling, the application of these strategies and their contributions to the target text are evaluated. The results indicate that the strategies of adaptation and borrowing are effective in preserving the cultural context, while transformation and equivalence are instrumental in conveying meaning. The analyses highlight the role of translation strategies in maintaining and transferring cultural elements. The study demonstrates that Vinay and Darbelnet's methods offer a useful framework for addressing the challenges of literary translation and provide valuable insights into translation processes.

Keywords

Peyami Safa

Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya

Vinay & Darbelnet

Translation Strategies

Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" Adlı Eserinin Vinay & Darbelnet'in Çeviri Stratejileri Bağlamında Analizi

Özet

Bu çalışmanın amacı, Peyami Safa'nın Türk edebiyatında önde gelen eserlerinden biri olan *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya) romanının Fransızca çevirisini, J.-P. Vinay ve J. Darbelnet'in çeviri stratejileri bağlamında çözümlemektir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yayımlanmış olan eser savaştan psikolojik, sosyal ve toplumsal tahliller içermektedir. Çalışma, J.-P. Vinay ve J. Darbelnet'in kaynak metindeki ifadelerin hedef metne aktarılmasında kullanılan yedi temel çeviri stratejisi olan ödünçleme, öykünme, kelimesi kelimesine çeviri, yer değiştirme, dönüştürme, eşdeğerlik ve uyarlama stratejilerinin, Türkçe ve Fransızca arasındaki dilsel ve kültürel farklılıklarını da göz önünde bulundurarak eserin anlam ve üslubuna etkilerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmada, nitel yöntem tercih edilerek eserin hem orijinal Türkçe metni hem de Fransızca çevirisi detaylı bir içerik analiziyle incelenmiştir. Tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen ifadeler üzerinden yapılan analizlerde, stratejilerin uygulanış biçimi ve hedef metne katkıları değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, uyarlama ve ödünçleme stratejilerinin kültürel bağlamı korumada, dönüştürme ve eşdeğerlik stratejilerinin ise anlamın aktarılmasında etkili olduğunu göstermektedir. Analizler, çeviri stratejilerinin kültürel bağlamı koruma ve aktarım konusundaki rollerini göstermektedir. Araştırma, Vinay & Darbelnet'in yöntemlerinin edebi çevirilerde karşılaşılan zorlukların çözümünde rehber niteliği taşıdığını ortaya koymakta ve çeviri süreçlerine dair değerli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Peyami Safa

Matmazel Noraliya'nın Koltuğu

Vinay & Darbelnet

Çeviri Stratejileri

Article Info Makale Bilgisi	Received / Geliş Tarihi	Reviewed / Kabul Tarihi	Published / Yayın Tarihi	Doi Number / Doi Numarası
	04.12.2024	19.02.2025	30.06.2025	10.29228/ijlet.1596355
Reference Kaynakça	Yalçın, P., Büyüksaraç, Z., & Aras, M. (2025). Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Vinay & Darbelnet'in çeviri stratejileri bağlamında analizi. <i>International Journal of Languages' Education and Teaching</i> , 13(2), 132-148.			

¹ ID Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, perihan@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3831-7508

² ID Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, zeynepbuyuksarac@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7683-0965

³ ID Y. Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, merveakcay3425@gmail.com, ORCID: 0009-0003-8846-6429

Giriş

Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından biri olan ve eserleriyle geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayı başaran Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu adlı romanı, edebi kariyerinde önemli bir yere sahiptir. Bu eser, okuyuculara derin psikolojik analizler, felsefi sorgulamalar ve mistik unsurlar sunmaktadır. Türk edebiyatının bu önemli eseri, Fransızcaya "Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya" adıyla çevrilmiştir ve bu çeviri, edebi çeviri alanında dikkat çekici bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

Çeviri, iki dil ve kültür arasında bir köprü kurma süreci olarak son derece karmaşık ve çok boyutlu bir eylemdir. Çevirmenler, bu süreçte dilsel ve kültürel unsurları hedef dile en uygun ve doğru şekilde aktarabilmek için çeşitli stratejiler kullanmaktadırlar. Günümüzde çeviri dilbilimsel süreç olmanın da ötesine geçerek dil ve kültürler arasında bir köprü ve diyalog haline gelip dillerin ve kültürlerin zenginliğinin yaşamasına olanak tanımaktadır (Taş,2017). Bununla birlikte çeviri çalışmaları, betimleyici ve normatif yaklaşımlar arasında önemli bir gelişim göstermektedir. Gideon Toury'nin öncülük ettiği Betimleyici Çeviri Çalışmaları (Descriptive Translation Studies - DTS), çeviriyi yalnızca dilsel eşdeğerlik üzerinden değil, aynı zamanda çeviri süreçlerini, normlarını ve bağlamsal unsurları inceleyen bir alan olarak ele almaktadır (Toury, 1995). Bu bağlamda, Vinay & Darbelnet (1995)'in "Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation" adlı eserlerinde geliştirdiği çeviri stratejileri, çeviri süreçlerinde tercih edilen yöntemleri betimleyici bir perspektifle ele almak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Vinay ve, çeviriyi doğrudan ve dolaylı çeviri olarak iki ana kategoriye ayırmış ve bu kategoriler altında yedi temel çeviri stratejisi önermişlerdir. Bu stratejiler; ödünçleme, öykünme, kelimesi kelimesine çeviri, yer değiştirme, dönüştürüm, eşdeğerlik ve uyarlama şeklinde sıralanmaktadır.

Bu çalışma, Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Fransızca çevirisini, Vinay ve Darbelnet'in stratejilerine göre çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu çözümleme, çevirinin kaynak metindeki anlam ve stili hedef metne nasıl aktardığını, çevirmenin hangi stratejileri nasıl kullandığını ve bu stratejilerin çeviri sürecine olan katkılarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Özellikle kültürel unsurların çevirisinde karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların aşılmasında kullanılan stratejiler, bu çalışmanın odak noktalarından birisidir.

J.P. Vinay & Darbelnet'in Çeviri Stratejileri

J.-P. Vinay ve J. Darbelnet'in "Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation" adlı eseri, çeviri çalışmalarında sıkça başvurulmuş temel bir kaynak niteliğindedir. Bu eser, Fransızca ve İngilizce dilleri arasındaki yapısal ve stilistik farklılıkları inceleyerek, çevirmenlere metodolojik bir kılavuz sunmayı hedeflemektedir. Vinay ve Darbelnet, çeviriyi doğrudan ve dolaylı (kelimesi kelimesine ve serbest) çeviri olarak iki ana kategoride ele almaktadır. Bu kategorilere bağlı olarak da yedi temel çeviri stratejisi önermektedirler. Bu stratejiler, kaynak metindeki anlamın hedef metne en uygun ve doğru şekilde aktarılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Vinay & Darbelnet, 1995).

Vinay ve Darbelnet'in kitabının ilk bölümü, çeviri sürecinde kullanılacak teorik temelleri ve metodolojik yaklaşımları açıklamaktadır. Ayrıca bu yöntem ile birlikte çeviri yöntemlerinin analiz edilmesinin kolaylaşması hedeflenmektedir. Vinay ve Darbelnet'in yedi ana çeviri stratejisi bu eserde şu şekilde sıralanmaktadır:

1. **Ödünçleme (Borrowing):** Kaynak dilden alınan kelime veya ifadelerin, hedef dilde aynen kullanılmasıdır. Bu strateji, genellikle kaynak dildeki özel terimler veya kültürel unsurların

hedef dilde korunmasını sağlamaktadır. Vinay ve Darbelnet (1995), İngilizce “bulldozer” kelimesinin diğer dillere aynen alınmasını örnek göstermektedirler.

2. **Öykünme (Calque):** Kaynak dildeki bir ifadenin, hedef dilin yapısına uyarlanarak çevrilmesidir. Ödünçleme, öykünme stratejisinin farklı bir çeşididir. Ödünçleme stratejisinde bir kelime başka bir dilden aynen alınarak kullanılırken, öykünme stratejisinde bir ifade ya da tamlama, yapısal ya da sözcüsel olarak hedef dile birebir aktarılmaktadır (Köksoy, 2023). İngilizce “weekend” kelimesinin Fransızca “fin de semaine” olarak çevrilmesi öykünme stratejisine örnek olarak verilebilir.
3. **Kelimesi Kelimesine Çeviri (Literal Translation):** Kelimesi kelimesine çeviri, diğer adıyla biçimsel çeviri, kaynak dildeki terimi hedef dile kelime kelime çevirmeyi içerir (Honová, 2022). Bu strateji, dil yapıları çok benzer olan diller arasında daha yaygın kullanılmaktadır. “The ink is on the table” cümlesinin Fransızca “L’encre est sur la table” olarak çevrilmesi kelimesi kelimesine çeviriye bir örnek olarak gösterilebilir.
4. **Yer Değiştirme (Transposition):** Tümcenin dilbilgisel olarak farklı bir şekilde yeniden düzgünlenmesidir (Yalçın, 2015, 112). Bu, genellikle kelime türlerinin (isim, fiil, zarf vb.) değiştirilmesini içermektedir. İngilizce “No smoking” ifadesinin Fransızca “Défense de fumer” olarak çevrilmesi yer değiştirme stratejisinin örneği olarak ele alınabilir.
5. **Dönüştürüm (Modulation):** Kaynak dilin semantiğini ve bakış açısını değiştirmek olarak tanımlanmaktadır (Kocabıyık, 2022, 614). Kaynak dildeki bir ifade, hedef dilde farklı bir bakış açısı veya anlatım biçimiyle aktarılır. Bu çeviri yaklaşımı, genellikle düşünce kategorilerinin değiştirilmesini içerir. İngilizce “He limped across the street” ifadesinin Fransızca “Il a traversé la rue en boitant” olarak çevrilmesi dönüştürüm stratejisinin bir örneğidir.
6. **Eşdeğerlik (Equivalence):** Özellikle deyim çevirilerinde başvurulmuş bu yaklaşım, dilin aynı anlamı farklı yapı ve biçimlerle ifade ettiği durumları ele almaktadır. Farklı diller ve kültürel bağlamlar arasında birebir çeviri yapmak çoğu zaman anlam kaybına neden olabileceğinden, çevirmenin kaynak metindeki kavramsal ve işlevsel anlamı koruyarak, hedef dilde en uygun karşılığı seçmesi gerekmektedir. Eşdeğerlik, çevirinin hem dilsel hem de kültürel uyumunu sağlayarak, metnin hedef okuyucu için doğal ve anlaşılır olmasına katkıda bulunmaktadır. Odacioğlu, 2011, 112). Fransızca “Comme un chien dans un jeu de quilles” ifadesinin İngilizce’de “Like a bull in a china shop” olarak çevrilmesi eşdeğerlik çeviriye bir örnektir.
7. **Uyarlama (Adaptation):** Kaynak dildeki kültürel bir unsurun, hedef dilde benzer bir kültürel unsurla değiştirilmesidir. Bir bakıma hedef dilde bilinmeyen bir durumun, benzer bir duruma referans yoluyla açıklığa kavuşturulmasıdır (Anyawuike ve Onuko, 2021). Fransızların bisiklete binme eylemini ifade eden bir metni, İngilizce’ye çevrilirken kriket oyunuyla değiştirilmesi uyarlama stratejisine bir örnek olarak verilebilir.

Vinay ve Darbelnet’in çeviri stratejileri, farklı türdeki metinlerde ve çeviri projelerinde uygulanabilmesi açısından önemlidir. Özellikle kültürel unsurların çevirisi, bu stratejilerin etkin bir şekilde kullanılmasını gerektirdiğinden, her strateji belirli bir bağlamda ve metin türünde farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, çevirmenlerin stratejileri doğru ve uygun bir şekilde kullanması, çevirinin kalitesini ve doğruluğunu artırıcı bir etkidir (Işık & Kaş, 2023). Bu açıdan Vinay ve Darbelnet’in “Comparative Stylistics of French and English” eseri, çeviri çalışmalarında önemli bir referans kaynağıdır. Eserde sunulan çeviri stratejileri, kaynak metindeki anlamın ve stilin hedef metne en uygun şekilde aktarılmasını sağlamaktadır (Vinay ve Darbelnet, 1995). Bu stratejiler, çevirmenlerin

karşılaştıkları zorlukları aşmalarına ve çevirinin doğruluğunu güvence altına almalarına yardımcı olur. Çevirmenler, bu stratejileri kullanarak metinlerin anlamını ve duygusal tonunu koruyarak hedef okuyuculara en doğru şekilde aktarabilirler.

Bu çalışma, söz konusu çeviri stratejilerinin Peyami Safa'nın *Noraliya'nın Koltuğu* adlı eserinde nasıl uygulanabileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Vinay ve Darbelnet'in metodolojisi, çeviri alanında derin bir kavrayış sunarak çevirmenlere pratik çözümler sunmaktadır. J.-P. Vinay ve J. Darbelnet'in çeviri stratejileri, Türkçe ile Fransızca arasındaki yapısal ve kültürel farklılıkları belirlemek ve bu farklılıkların neden olduğu çeviri sorunlarını çözmek için etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu açıdan Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejileri, Türkçe-Fransızca çevirilerde oldukça etkili ve kullanışlıdır. Bu stratejiler çevirmenlere iki dil arasındaki yapısal ve kültürel farklılıkları aşmada yardımcı olurken, metnin anlamını ve duygusal tonunu koruyarak hedef dilde etkili ve doğru bir aktarım sağlar. Bu çerçevede, Türkçe ve Fransızca arasındaki çevirilerde bu stratejilerin doğru ve etkin kullanımı, çevirinin kalitesini ve doğruluğunu artıran bir faktördür.

Bu bağlamda, Peyami Safa'nın *Noraliya'nın Koltuğu* adlı eseri, Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejileri doğrultusunda analiz edilerek, çevirisinin erek metinde daha iyi anlaşılması ve doğruluğunun sağlanması hedeflenmektedir.

Yöntem

Çalışmada, veri toplama sürecinde kullanılan örnekleme yöntemleri, bir araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği üzerinde kritik bir rol oynar. Bu bağlamda, seçilen örnekleme yöntemi, elde edilen verilerin genel popülasyona nasıl genellenebileceğini belirler (Arslan, 2022). Bu çalışmada, veri toplama sürecindeki basit (tesadüfi) örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Basit örnekleme yöntemi, toplum içindeki her bir üyenin eşit bir olasılıkla seçildiği bir örnekleme stratejisidir. Basit örnekleme yönteminin birtakım avantajları vardır. İlk olarak, uygulanması oldukça basittir ve araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Ayrıca bu yöntemin topluluğun geneline dair genellemeler yapma potansiyeli yüksektir. Veri toplama sürecinde rastgelelik, örneklemin içindeki çeşitliliği artırabilir. Ancak, basit örnekleme yönteminin bazı zorlukları ve sınırlamaları da bulunmaktadır. Özellikle büyük toplumlarda zaman ve maliyet açısından zorluklar ortaya çıkabilir. Ayrıca, topluluğun homojen olduğu durumlarda, örneklemin genellemeleri sınırlanabilir (Baltacı, 2018). Bu çalışmada Peyami Safa'nın eserinin belirli bölümleri rastgele seçilerek, bu bölümlerdeki çeviri stratejileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, eserin orijinal Türkçe metni ve Fransızca çevirisi Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejileri ışığında analiz edilerek, her iki dildeki metinler arasındaki dilsel ve kültürel dönüşümler ortaya konulmuştur.

Bu araştırma çeviri sürecinin çeşitli aşamaları ve karşılaşılan zorlukları kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejileri ışığında gerçekleşen bu analizler çevirmenin kaynak metindeki anlam ve duygusal tonu hedef metne ne derece doğru ve etkili bir şekilde aktarabildiğini belirlemeyi hedeflemiştir. Sonuç olarak, elde edilen bulgular, çeviri sürecindeki stratejik kararların önemini ve bu kararların çeviri kalitesine olan etkisini vurgulamaktadır. Bu çözümleme, çeviri çalışmalarına katkı sağlamanın yanı sıra, çevirmenlerin karşılaştığı dilsel ve kültürel zorluklara yönelik pratik çözümler sunmaktadır. Peyami Safa'nın eserinin Fransızca çevirisi, bu bağlamda nitelikli bir örnek teşkil etmektedir ve bu bulgular çeviri teorisi ve uygulamalarına değerli katkılar sağlama potansiyeline sahiptir.

Araştırmada Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Fransızca çevirisinin belirli bölümleri analiz edilmiştir. Yapılan bu analiz, mevcut eserden seçilen örnek cümleler

üzerinden gerçekleştirilmiş olup, yorumlar ve sonuçlar bu örneklerle sınırlıdır. Analizlerde “KM” kaynak metni, ÇM de çeviri metnini ifade etmek için kullanılmıştır. Çeviri metni olarak da Kültür Bakanlığı’nın 1996 yılında Sema Çiğdemoğlu tarafından yapılan çevirisi (Çiğdemoğlu, 1996); kaynak metin olarak ise Peyami Safa’nın Ötüken Yayınları’ndan 2004 yılındaki baskısı (Safa, 2004) ele alınmıştır. Çevirinin gerçekleştiği tarihsel ve kültürel bağlamın, çeviri süreci ve sonuçları üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurularak, dildeki değişiklikler, kültürel referansların evrimi ve sosyal normlardaki dönüşüm gibi unsurların çeviriye etkisi sonuç bölümünde ele alınmıştır.

Vinay ve Darbelnet’in Çeviri Stratejilerine Göre Metnin Çözümlemesi

Çeviri sürecinde kullanılan stratejiler, orijinal metindeki anlamın, üslubun ve kültürel unsurların hedef dile nasıl aktarıldığını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. *Matmazel Noraliya’nın Koltuğu* adlı eserin Fransızca’ya çevirisi, yalnızca dilsel dönüşümleri değil, aynı zamanda kültürel aktarım süreçlerini de beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada, çevrilen metinde 17 farklı örnek analiz edilerek Vinay ve Darbelnet’in ödüncleme, öykünme, kelimesi kelimesine çeviri, yer değiştirme, dönüştürüm, eşdeğerlik ve uyarlama stratejilerinin nasıl uygulandığı detaylı şekilde incelenmektedir. Çözümlemeler, çevirinin yalnızca dilsel doğrulukla sınırlı kalmayıp, kültürel ve anlamsal uyumu da gözettiğini göstermektedir. Özellikle deyimlerin, kültürel referansların ve dilin duygu tonunun korunması açısından çeviri stratejilerinin bilinçli kullanımı ön plana çıkmaktadır. Çözümleme bölümü, çevirmenin stratejik kararlarının nasıl şekillendiğini gözler önüne sererek, edebi çeviri süreçlerinde karşılaşılan zorluklara dair kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Kültürel unsurların çevirisinde karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların aşılmasında kullanılan stratejiler özel olarak vurgulanmaktadır. Çalışma, çeviri sürecinde alınan stratejik kararların nasıl şekillendiğini ortaya koyarak, edebi çeviri alanında çevirmenlerin kültürel bağlamı koruma çabalarını anlamaya yönelik bir perspektif sunmaktadır. Çözümlenen metinler aracılığıyla çevirmenin bilinçli tercihleri doğrultusunda anlamın, üslubun ve duygusal tonun hedef dile nasıl aktarıldığı incelenebilecektir.

Örnek-1	
Kaynak Metin (s.6)	Erek Metin (s.4)
Eksik olma oğlum » dedi kadın	« c’est gentil » dit la femme

KM’de geçen “*eksik olma oğlum*” ifadesinin erek metne “*c’est gentil*” olarak çevrilmesi uyarlama stratejisine bir örnek teşkil etmektedir. “*Eksik olma oğlum*” ifadesi, Türk kültüründe samimi bir teşvik ve takdir ifadesi olarak yaygın kullanılan bir deyimdir. Ancak, bu ifadenin doğrudan çevrilmesi anlam kaybına veya kültürel bağlamın kaybolmasına neden olabilir. Bu sebeple ifade hedef dilde ve kültürde benzer bir anlam taşıyan “*c’est gentil*” (bu hoş/nazik) şeklinde çevrilmiştir. Fransızca’da da “*c’est gentil*” ifadesi günlük konuşma dilinde yaygın olarak teşvik ve takdir için kullanılan bir ifadedir. Böylece duygusal ton ve mesajın korunmuş olduğu söylenebilir.

Örnek-2	
Kaynak Metin (s.6) Orada yattığı anlaşılan ihtiyar, Ferit'e ince bir çocuk sesiyle "selamün aleyküm" dedikten sonra, geriye döndü, paltosunu ve şapkasını aldı	Erek Metin (s. 6) Le veillard dont on comprenait qu'il couchait là, se retourna après avoir salué Ferit de sa douce voix.

KM'de tırnak içine alınan "*Selamün aleyküm*" ifadesi "*après avoir salué*" şeklinde çevrilmiştir. *Selamün aleyküm* İslam kültürüne özgü bir selamlaşma biçimi olup Türkçede yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, Fransız okuyucular için bu ifadenin hem anlamı hem de kültürel bağlamı tanıdık olmayabilir. Bu nedenle, erek metinde selamlaşmanın genel anlamı korunarak Fransızcada yaygın olarak kullanılan ve *selamlamak* anlamına gelen "*saluer*" fiili ile ifade edilmiştir. Ayrıca, KM'de isim olarak kullanılan bu ifade EM'de sıfat fiil (participe passé) olan "*apres avoir salué*" şeklinde çevrilmiştir. Bu çeviri işleminde de Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejilerden hem uyarlama hem de yer değiştirme stratejisinden faydalanılmıştır.

Örnek-3	
Kaynak Metin (s. 6) Kadının yüzünde, burnunun dudağına yakın sol tarafında bir Halep çıbanı vardı.	Erek Metin (s.6) La femme avait un "halepçıbanı" sur la narine gauche, à côté de la lèvre

KM'de geçen "*Halepçıbanı*" kelimesi, Türkçede belirli bir kültürel ve yerel bağlama sahip olan bir terimdir. Fransızcada doğrudan bir karşılığı olmadığı için bu kelime erek metinde tırnak içinde doğrudan aktarılmıştır. Bu terimin doğrudan çevrilmesi, anlam kaybına veya yanlış anlaşılma yol açabileceğinden çevirmen bu kelimeyi olduğu gibi korumayı tercih etmiş olabilir. Ayrıca, terimin özgün haliyle korunması, okuyucuların bu özel terimi tanıyabilmesine ve kültürel bağlamını kaybetmeden doğru bir şekilde anlamlandırabilmesine olanak tanır. Tırnak içinde verilen "*halepçıbanı*" ifadesinin çevirisinde ise kullanılan strateji ödünç alma stratejisidir.

Örnek-4	
Kaynak Metin (s.7) Hepimiz onun eline bakıyoruz.	Erek Metin (s. 7) Ce garçon est notre gagne-pain.

KM'de geçen "*Hepimiz onun eline bakıyoruz.*" ifadesi "bir kimsenin yardımıyla geçinmek" anlamına gelen bir deyimdir. EM'de ise bu ifade "*ce garçon est notre gagne-pain*" şeklinde çevrilmiştir. Bu ifade, "*Bu çocuk bizim ekme paramız/ geçim kapımız*" anlamına gelmektedir. Fransızcada "*gagne-pain*" terimi, "*geçim kapısı*" veya "*ekmek parası*" anlamında kullanılır ve bu, Türkçedeki "*eline bakmak*" deyimine anlam açısından oldukça yakındır. Bu çeviri, çevirmenin KM'nin orijinal anlamını koruyarak hedef dile uygun bir şekilde aktarılmasını sağlamış ve uyarlama stratejisi örneği sunmuştur. Bu strateji,

kültürel farklılıkları aşarak her iki dilde de anlam bütünlüğünü korumayı amaçlar. Türkçedeki “eline bakmak” deyimini, Fransızcadaki “gagne-pain” ifadesiyle uyarlanarak çevrilmiş ve her iki dilde de doğal ve anlamlı bir ifade elde edilmiştir.

Örnek-5	
Kaynak Metin s. 9) Vafi Bey, çaycı Kasım'ın zamanında, çay satmak için bir dükkan işlettiğini ve varisleri olduğu için sık sık üst katlara çıkamadığını, aristokratların yani kiracıların, ayrılırken kilitleri söktüklerini anlatmıştı.	Erek Metin (s. 10) Vafi Bey lui avait raconté qu'aux temps du çaycı Kasım qui tenait un local pour y vendre du thé tout prêt et qui avait des varices, et, ne pouvait donc fréquemment monter aux étages supérieurs - le thé était très précieux - l'aristocratie, c'est-à-dire les locataires, démontait les serrures en partant.

KM’de sırasıyla incelenecek ifadelere bakıldığında “Vafi Bey” ile “çaycı Kasım’ın” çevirileri dikkat çekmektedir. Çaycı ifadesi, Türk kültüründe bir meslek unvanını ifade ederken, Bey ifadesi ise saygı bildiren bir unvandır. Her iki ifadenin de Fransızca tam karşılıkları bulunmadığı için ödünç alma stratejisi ile doğrudan aktarılmıştır. Aynı metinde “...sık sık yukarı katlara çıkamaması yüzünden...”: ifadesi “ne pouvait donc fréquemment monter aux étages supérieurs” şeklinde çevrilmiştir. Burada “çıkamaması yüzünden” anlamı Fransızcada “ne pouvait donc fréquemment monter” ile sağlanmıştır. Yüzünden kelimesinin birebir çevrilmemesi, çevirmenin kaynak dildeki ifadenin hedef dilde doğrudan çevrilmesinin anlam kaybına veya yanlış anlaşılmalara neden olabileceğini düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu durumda, Fransızca çeviride “et” (ve) bağlacı kullanılarak cümlelerin akışı daha doğal hale getirilmiştir. Orijinal cümlelerin anlamı korunmuş ancak yapısı değiştirilmiş olduğundan bu çeviri bir dönüştürüm (modulation) örneği sunmaktadır.

Örnek-6	
Kaynak Metin (s. 9) Karanlık sofada, binanın derinliğinden gelen uğultulu bir saz sesi duydu.	Erek Metin (s.10) Dans le hall sombre, il entendit le son d'un saz venant du fond du bâtiment.

"Saz" kelimesi, Türk kültürüne özgü bir müzik aletidir ve Fransızcada tam olarak karşılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle, çeviri sürecinde "saz" kelimesinin olduğu gibi aktarılması olasıdır. Böylece, bu çeviri işlemi ödünç alma (emprunt) stratejisinin bir uygulamasıdır. Ayrıca, "saz" kelimesinin olduğu gibi bırakılması müzik aletinin özgün isminin korunarak, okuyucunun Türk kültürüne dair bilgi edinmesine katkı sağlayabilir.

Örnek-7	
Kaynak Metin (s. 12) Konuşmaz o, dedi, bizim başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiştir. Anlar fakat gık diyemez.	Erek Metin (s.17) Elle ne parle pas, dit-elle, il nous est arrivé un grand malheur. On n'en avait pas eu comme ça. Elle comprend mais elle ne peut pas dire un mot.

KM'de geçen "*Bizim başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiştir*" ifadesi, Türkçede büyük bir talihsizlik yaşandığını ifade eden abartılı ve metaforik bir deyimdir. Ancak, bu ifadenin doğrudan çevirisi, Fransız okuyucular için aynı etkiyi yaratmayabilir. Bu nedenle, "*il nous est arrivé un grand malheur*" (bize büyük bir talihsizlik oldu) ve "*On n'en avait pas eu comme ça*" (böyle bir şey başımıza gelmemiştir) şeklinde uyarlanarak çevrilmiştir. Böylelikle bu çeviride uyarlama stratejisinden yararlanılmıştır. Benzer şekilde "*Gık diyemez*" ifadesi de uyarlama stratejisi kullanılarak "*elle ne peut pas dire un mot*" olarak çevrilmiştir. Bu çeviri, ifadenin anlamını koruyarak, hedef dilde doğal ve akıcı bir ifade sağlamıştır.

Örnek-8	
Kaynak Metin (s. 18) Baba oğul bir muhallebiciye girerler, yine o sigara, o zıkkım! rahmetli sigara almaya gider.	Erek Metin (s.30) Babuş et son père entrèrent chez un muhallebici, encore ce tabac, ce poison!

KM'de yer alan "*Muhallebici*" kelimesi, Türk kültürüne özgü bir terimi ifade etmektedir. Muhallebici, muhallebi ve benzeri tatlıların satıldığı veya servis edildiği bir yer olarak bilinmektedir. Bu tür yerler, özellikle Osmanlı ve Türk mutfak kültüründe önemli bir yere sahiptir. Fransızcada bu kelimenin tam karşılığı bulunmadığından, kültürel bağlamın ve anlamın korunması adına kelimenin olduğu gibi bırakılması tercih edilmiş olabilir. Bu durum, '*muhallebici*' kelimesinin Fransızca çevirisinde aynen korunmasını örnek alan bir ödünçleme stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bu strateji, hedef dilde bu tür terimlerin kullanılmasını sağlayarak okuyucuların metnin orijinal kültürel ve duygusal bağlamını daha iyi kavramasına yardımcı olur. "*Zıkkım*" ifadesi, Türkçede olumsuz bir anlam taşır ve zehirli, zararlı bir maddeyi ifade eder. Fransızcaya "*ce poison*" (bu zehir) olarak çevrilmiştir. Bu çeviri, Türkçedeki ifadenin olumsuzluğunu ve etkisini koruyarak yerinde bir uyarlama yapılmıştır ve bu bağlamda uyarlama stratejisine örnek teşkil etmektedir.

Örnek-9	
Kaynak Metin (s.40) Olan oldu, geç. Davran, kalk, bismillah, hop!"	Erek Metin (s.76) "Ce qui est fait est fait. Allez, dépêchez-vous, lève-toi, bismillah, hop !"

KM'de geçen *"olan oldu"* ifadesi Türkçede bir durumu kabullenme, harekete geçme ve cesaretlendirme anlamında kullanılır. Fransızcaya çevrildiğinde bu anlamı taşıyan *"Ce qui est fait est fait"* (yapılan yapılmıştır) ifadesi kullanılmıştır. Her iki dilde de bu ifadeler, olayın sonuçlarını kabullenmeyi ve ileriye bakmayı vurgulamaktadır. Hem Türkçede hem Fransızcada, bu tür ifadeler, dinleyiciye veya okuyucuya, geçmişe takılmadan hareket etmeyi öğütler. Bu bağlamda, her iki dilde de aynı duygusal ve anlam etkisini yaratmak için benzer deyimler kullanılmıştır ve bu çeviri işlemi Vinay ve Darbelnet'in eşdeğerlik stratejisinin örneğidir. Yine KM'de karşılaşılan *"bismillah"* ifadesi doğrudan çevrildiğinde *"Allah'ın adıyla"* anlamına gelir. Ancak bu çeviri, ifadenin taşıdığı dini ve kültürel derinliği tam olarak yansıtmayabilir. Bu sebeple, bu çeviride ödünçleme stratejisi kullanılarak, ifadenin hem orijinal anlamı hem de kültürel bağlamı korunmuş olur.

Örnek-10	
Kaynak Metin (s. 49) Yok, estağfurullah üstad!"	Erek Metin (s. 93) "Non, je vous en prie , maître.

KM'de geçen *"estağfurullah"* ifadesi Türkçede alçakgönüllülük veya nezaket anlamı taşıyan tek kelimelik bir ifadedir. Fransızcada ise bu anlama gelen *Je vous en prie* "rica ederim/ buyurun" ifadesi kullanılmıştır. "Estağfurullah" kelimesinin taşıdığı nezaket ve anlam, Fransızca çeviride aynı duyguyu yansıtmak şeklinde "je vous en prie" olarak cümle yapısında verilmiştir. Farklı dil yapılarını ve ifade biçimlerini kullanarak, kaynak dildeki anlamın hedef dilde doğru ve doğal bir şekilde yansıtılmasının hedeflenmiş olabileceği bu çeviride dönüştürüm (modulation) stratejisinden faydalanılmıştır. *"Üstad"* kelimesi ise Fransızcada da aynı anlamı ifade eden *"maitre"* ifadesi ile çevrilerek sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisine yer verilmiştir.

Örnek-11	
Kaynak Metin (s.216) Tevekkeli vapuru kaçırmadı	Erek Metin (s.415) Je comprends maintenant pourquoi il a raté le bateau.

KM'de geçen *"tevekkeli"* ifadesi bir olayın veya durumun beklenmedik olmadığını ve aslında bunun öngörülebilir olduğunu belirten bir deyimdir. "Boşuna değil" veya "şaşırtıcı değil" anlamlarına gelmektedir. Ancak bu deyim doğrudan erek metne çevrilmesi zor olabilir. Bu sebeple *"Je comprends maintenant pourquoi"* ("Şimdi anlıyorum neden") şeklinde çevrilmiş ve anlamın korunması amacıyla farklı bir bakış açısıyla sunulmuş olabilir. Bu çeviride dönüşüm stratejisi kullanılarak deyim doğrudan çevrilemediğinde anlamın bozulmaması için farklı bir bakış açısıyla aktarılmıştır. *"Vapuru kaçırmadı"* ifadesi ise *"il a raté le bateau"* olarak çevrilmiş ve olumsuz bir ifade olumlu bir ifadeye dönüştürülmüştür. Burada anlam aynı kalmakla birlikte yapı değişmiştir. "Kaçırmadı" (olumsuz) yerine "kaçırdı" (olumlu) kullanılmıştır. Bu bağlamda yer değiştirme stratejisi kullanılmıştır.

Örnek-12	
Kaynak Metin (s.214) "Aşkın gıdası mesafe"	Erek Metin (s.411) "La séparation nourrit l'amour"

KM'de geçen "*aşkın gıdası meyve*" ifadesi Türkçede aşkın mesafe ile beslendiğini ve ayrılığın aşkı güçlendirdiğini anlatan metaforik bir deyimdir. Erek metinde ise "*La séparation nourrit l'amour*" (Ayrılık aşkı besler) ifadesiyle benzer bir metafor kullanılarak aynı anlam korunmuştur. "Séparation" (ayrılık) kelimesi "mesafe" anlamında, "nourrit" (besler) kelimesi ise aşkın beslenmesini ifade etmek için kullanılmıştır. Her iki dilde de bu ifadeler, aşkın mesafe veya ayrılıkla güçlendiğini ve beslendiğini vurgular ve duygusal bir etki yaratır. Dolayısıyla bu çeviride eşdeğerlik (equivalence) stratejisine yer verilmiştir. Aynı zamanda Türkçede "aşkın gıdası mesafe" ifadesi bir isim tamlaması olarak kullanılırken, Fransızcada "la séparation nourrit l'amour" fiil cümlesi şeklinde ifade edilmiştir. Bu gramatikal yapının değiştirilmesiyle anlam korunmuş ve bu çeviri dönüştürüm (modulation) örneğini yansıtmaktadır.

Örnek-13	
Kaynak Metin (s.191) Bismillahirrahmanirrahim	Erek Metin (s.369) Au nom du Dieu clément et miséricordieux

KM'de geçen "*Bismillahirrahmanirrahim*" ifadesi Arapçada "*Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla*" anlamına gelir ve İslam kültüründe dua veya bir işe başlamadan önce sıkça kullanılan dini bir ifadedir. Erek metinde "Bismillah" (Allah'ın adıyla) olarak kısaltılmış, ardından "*Au nom du Dieu*" (Allah'ın adıyla) "Rahman" (merhametli) "Clément" (merhametli) "Rahim" (bağışlayıcı) "Miséricordieux" (bağışlayıcı) terimleriyle çevrilmiştir. Kaynak dildeki dini ve kültürel anlam, hedef dilde doğrudan karşılık bulan terimlerle korunmuş ve bu çeviri ifadenin anlamını ve etkisini doğru bir şekilde yansıtmaktadır. Sonuç olarak her iki dilde de ifade edilen dini terimlerin, aynı duygusal ve kültürel etkiyi yaratması öykünme (calque) stratejisine bir örnek teşkil etmektedir.

Örnek-14	
Kaynak Metin (s.71) Hazret-i Vafi de odabaşılığı Kasım'dan devralınca hem kiradan kurtulmak, hem de sahib-i haneye yirmi lira bedeli icra vermeye mukabil buradaki dokuz odanın sekizinden iki yüz liraya yakın bir meblağ temin eylemek gayesiyle Allah'a sığınıp bu evi haşerat ve levsiyattan temizlemeye azim eyledi. Polis ve belediye vasıtası ile değil.	Erek Metin (s. 134) Quand Le Saint Vafi a reçu de Kasım'la charge de chef des domestiques de l'hôtel, en échange de son loyer et pour assurer au propriétaire de la maison, contre une location de vingt liras, sur le huit chambres sur neuf une somme d'environ deux cent liras, se confiant à Dieu, il fit de nombreuses tentatives pour débarrasser la maison des insectes et des djinns, sans l'aide de la police, ni de la mairie.

KM'de geçen "*Hazret-i*" kelimesi, saygı ve dini bir unvanı ifade eder. Erek metinde ise bu kavram "*Saint*" (Aziz) olarak doğrudan çevrilmiştir. "*Vafi*" ismi ise olduğu gibi korunarak, kaynak dildeki yapı ve anlamın, hedef dilde aynı şekilde yansıtılması sağlanmıştır. Bu durum, öykünme stratejisine bir örnektir. Ayrıca, KM'de yer alan "*Allah'a sığınıp*" ifadesi, Türkçede Allah'a güvenerek ve O'ndan yardım dileyerek hareket etmeyi ifade eder. Fransızca çevirisinde ise bu kavram, "*se confiant à Dieu*" (Allah'a güvenerek) olarak çevrilmiş, böylece hem anlam hem de duygusal bağlam doğru bir biçimde aktarılmıştır. Bu çeviri, kültürel ve dini bağlamı koruyarak gerçekleştirildiği için uyarlama (adaptation) stratejisinin bir yansımasıdır.

Aynı metinde "*Azim eyledi*" ifadesi Fransızcaya "*il fit de nombreuses tentatives*" (çok sayıda girişimde bulundu) olarak çevrilmiştir. Bu çeviride, Türkçedeki "azim eyleme" anlamındaki kararlılık ve çaba, Fransızcada farklı bir ifade tarzıyla farklı bir perspektif ve ifade tarzıyla aktarılmıştır. Bu bağlamda kaynak dildeki anlam korunmuş ancak ifade biçimi değiştirilmiştir. Dolayısıyla, bu çeviri, dönüştürme (modulation) stratejisinin bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Son olarak "*Polis ve belediye vasıtası ile değil*" ifadesinin Fransızcaya "*sans l'aide de la police, ni de la mairie*" olarak çevrilmiştir. "Polis ve belediye vasıtası ile değil" ifadesindeki "vasıtası ile değil" yapısı, Türkçede araçsallık ve olumsuzluk belirten bir ifadedir. Fransızcaya aktarılırken, bu anlam "polis ve belediyenin yardımı olmadan" biçiminde ifade edilmiştir. Burada "L'aide de" (yardımı) ve "ni de" (ne de) yapıları kullanılarak aynı anlam farklı bir yapıda ifade edilmiştir. Bu çeviri kaynak dildeki bir dilbilgisel yapının, hedef dilde farklı bir dilbilgisel yapı ile değiştirilmesiyle meydana gelmiştir ve bu bağlamda yer değiştirme (transposition) stratejisi uygulanmıştır.

Örnek-15	
Kaynak Metin (s.21) Her pencereden bir çığlık, aşağıda koşuşmalar. “Cayır cayır yanacağız, imdat!” diye bağıyor kadın. Yalnız karşıki evde, üst kat penceresinden ona seslenen koltukçu İbrahim Efendi: “Eda Hanım! diyor, sık dişini, şimdi itfaiye gelecek. Çarşaf tutarlar, atlarsınız. Korkma. Gelecek itfaiye.”	Erek Metin (s. 37) Il y avait des clameurs à chaque fenêtre et des va et viens dans la rue. “ nous allons bruler vif, au secours ! ” Il n’y eut que le brocanteur İbrahim qui, de la fenêtre du dernier étage de la maison parallèle lui répondit, Eda Hanım ! patientez un peu, les pompiers vont tout de suite arriver.

KM’de sabır ve dayanıklılık ifadesi veren “*sık dişini*” deyiminin erek metinde birebir karşılığı olmadığından, aynı duygusal etkiyi verecek şekilde ‘ biraz sabredin’ anlamına gelen “ *patientez un peu*” ile karşılık bulmuştur. Dolayısıyla kaynak dildeki bir deyim, atasözü veya sabit bir ifadenin hedef dilde aynı anlamı ve duygusal etkiyi verecek şekilde çevrilmesi eşdeğerlik stratejisinin örneğidir. Benzer şekilde, “*Cayır cayır yanacağız*” ifadesinin “*Nous brûlons vif*” olarak çevrilmesi, dönüştürme stratejisinin bir örneğidir. Türkçedeki “cayır cayır” ifadesi, yanmanın şiddetini ve etkisini anlatan görsel bir güç katarken, Fransızca çevirisindeki “*brûlons vif*” ifadesi, acı verici ve ölümcül bir yanma durumunu vurgulamaktadır. Her iki çeviri de, birebir kelime çevirisi yerine, anlamın ve duygusal etkinin korunmasını sağlayan stratejilere dayanmaktadır.

Örnek-16	
Kaynak Metin (s.20) Yusuf ne oldu bu kıza? Babuş da uyanmış ve yatağın içinde oturmuş. Korkudan onun da yüzü kâğıt gibi. “Ne var, Zehra söylesene..” Cevap yok.	Erek Metin (s. 35) Yusuf, Yusuf, qu’est-ce qu’elle a cette fille ? Babuş s’était reveille lui aussi. Il était assis dans son lit. Son visage était aussi pale. Qu’est-ce qu’il y a Zehra, répons- moi ?.. pas de réponse

KM’de “*yüzü kâğıt gibi*” ifadesi erek metinde “*son visage était tout pale*” şeklinde çevrilmiştir. Türkçede “yüzü kâğıt gibi” ifadesi bir kişinin yüzünün hastalık, korku veya endişe nedeniyle beyazlaşmasını anlatan bir benzetmedir. “*Kâğıt gibi*” ifadesi, doğrudan bir nesne olan “kâğıt” üzerinden bir metaforudur ve kişinin aşırı derecede solmuş yüzünü vurgulamaktadır. Ancak Fransızcada aynı anlamı taşıyan birebir bir benzetme bulunmadığından, çevirmen anlamı kaybetmeden “*son visage était aussi pâle*” (yüzü de çok solgundu) ifadesini kullanılmıştır. Buradaki dönüştürme stratejisi, kaynak dildeki ifadenin anlamını bozmadan, hedef dilde daha anlaşılır ve doğal bir anlatıma dönüştürülmesini sağlamaktadır. Türkçede somut bir nesne (kâğıt) üzerinden yapılan benzetme, Fransızcada soyut bir sıfat olan “*pâle*” ile ifade edilerek, aynı anlam korunmuş ancak anlatım şekli değiştirilmiştir. Bu tür dönüşümler, çevirinin hem anlamını hem de hedef dildeki doğal akışını koruyarak okuyucunun ifadeyi doğru bir şekilde algılamasına yardımcı olur

Örnek-17	
Kaynak Metin (s.225) Eda Hanımın odasında acıklı bir sahne oldu. Zehra'nın da dili çözüldü.	Erek Metin (s. 430) Dans la chambre de Eda Hanım, il y eut une triste scène. Zehra aussi a commencé à parler.

KM'de yer alan "*dili çözüldü*" ifadesinin erek metne "*commencer à parler*" şeklinde çevrilmesi, Vinay ve Darbelnet'in dönüştürme stratejisine bir örnek teşkil etmektedir. Türkçede "*dili çözüldü*" ifadesi, metaforik bir anlatım kullanılarak bir bireyin konuşmaya başlamasını ifade etmektedir. Ancak bu ifadenin kelime kelime çevrilmesi, Fransızcada doğrudan anlaşılır bir karşılık bulamayacağından çevirmen anlamı koruyarak farklı bir yaklaşımla "*commencer à parler*" (konuşmaya başlamak) ifadesini tercih etmiştir. Türkçedeki "dilin çözülmesi" ifadesi, fiziksel bir değişim üzerinden konuşma yetisinin gelişimini dolaylı bir şekilde anlatırken, Fransızcada konuşma eylem doğrudan aktarılmaktadır. Bu nedenle, çevirmen bağlamı ve anlam bütünlüğünü koruyarak, hedef dilde daha doğal bir anlatım oluşturmak amacıyla dönüştürme stratejisini tercih etmiştir. Böylece, Türkçedeki mecazi anlatım, Fransızcada anlaşılır ve hedef dile uygun bir biçime dönüştürülerek metnin akıcılığı ve okunabilirliği sağlanmıştır.

Sonuç

Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Fransızcaya çevirisi edebi çeviri alanında önemli bir örnek sunmaktadır. Bu çalışmada, Safa'nın eserinin Fransızca çevirisi "Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya", J.-P. Vinay ve J. Darbelnet'in çeviri stratejileri ışığında incelenmiştir. Vinay ve Darbelnet'in çeviri stratejileri hem çevirinin kalitesini artırmayı hem de kültürel unsurların doğru bir biçimde hedef dile aktarılmasını sağlamayı amaçlar. "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu"nun Fransızca çevirisinde bu stratejilerin farklı örnekleriyle karşılaşmak mümkündür.

Bu çeviride ödünçleme, öykünme, kelimesi kelimesine çeviri, yer değiştirme, dönüştürüm, eşdeğerlik, uyarlama çeviri stratejilerine yer verilmiştir. Bu metinde en çok kullanılan çeviri stratejileri uyarlama ve ödünçleme tekniğidir. Metnin çevirisi sırasında hem dilsel hem de kültürel bağlamı koruma amacı ön planda tutulmuştur. Çevirmen dilin ve kültürün özgünlüğünü koruyarak anlamı ve duyguyu hedef dilde doğru bir biçimde aktarmayı sağlamıştır. Bu çeviri stratejileri kültürel bağlamı muhafaza ederken hem orijinal terimlerin hem de doğal dil yapısının korunmasını amaçlamış ve çeviride hem anlamın hem de duygusal tonun tutarlı bir biçimde aktarılmasını sağlamıştır. Peyami Safa'nın bu eseri, derin psikolojik analizler, felsefi sorgulamalar ve mistik unsurlar barındırmaktadır. Bu unsurların doğru bir biçimde hedef dile aktarılması, çeviri sürecinin en büyük zorluklarından biri olmuştur. Vinay ve Darbelnet'nin stratejileri, bu zorlukların üstesinden gelmede çevirmenlere pratik ve etkili yöntemler sunmuştur.

Bu çalışmada incelenen Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" eserinin Fransızca çevirisinde ödünçleme stratejisi, özellikle kültürel ve dilsel bağlamda özgün terimlerin olduğu gibi korunmasında kullanılmıştır. Öykünme stratejisi ile ifadelerin yapısal uyumu sağlanmış ve bu çeviri yöntemi kaynak metindeki ifadelerin hedef dilin yapısına uygun şekilde aktarılmasını sağlamak için tercih edilmiştir. Kelimesi kelimesine çeviri stratejisi ile anlam kaybı önlenmiş ve bu çeviri stratejisi ise, özellikle dil yapılarının benzer olduğu durumlarda öne çıkmıştır. Yer değiştirme stratejisi, anlamın bozulmadan dilbilgisel yapılar arasında değişiklik yapılmasında etkili olmuştur. Dönüştürüm stratejisi

ise, ifadelerin farklı bir perspektiften aktarılmasını sağlayarak anlamı derinleştirmiştir. Eşdeğerlik stratejisi, özellikle atasözleri ve deyimlerin çevirisinde etkin bir şekilde kullanılmıştır. Bu strateji hem ifadenin anlamını hem de duygusal tonunu koruyarak hedef dilde uygun bir şekilde sunmayı başarmıştır. Uyarlama stratejisi ise, kültürel unsurların hedef dile ve kültürün ihtiyaçlarına göre dönüştürülmesini sağlamıştır. Bu strateji, kültürel farklılıkları dikkate alarak her iki dilde de anlam bütünlüğünü korumuştur. Ayrıca Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Fransızcaya çevrilmesi, çeviri sürecinde stratejik kararların ve doğru çeviri stratejilerinin önemini vurgulayan bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışma, çeviri teorisi ve uygulamalarına değerli katkılar sunmakta ve çevirmenlerin karşılaştığı dilsel ve kültürel zorluklara yönelik pratik çözümler sunmaktadır.

Sonuç olarak, Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" adlı eserinin Fransızca çevirisi, çeviri sürecinde stratejik kararların ve doğru çeviri stratejilerinin önemini vurgulayan etkileyici bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışma, çevirmenlerin karşılaştığı dilsel ve kültürel zorlukları aşarken Vinay ve Darbelnet'in stratejilerinin ne kadar etkili bir şekilde kullanılabileceğini göstermektedir. Bu stratejiler, çevirinin hem doğruluğunu hem de kalitesini artırarak, eserin anlamını ve duygusal tonunu hedef dilde başarıyla korumuştur. Çevirmenlerin bu stratejileri ustalıkla kullanarak, metnin kültürel bağlamını ve duygusal derinliğini hedef okuyuculara doğru bir biçimde aktarabilmesi, çevirinin başarısının anahtarı olmuştur. Aynı zamanda çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle, analiz yalnızca belirli çeviri örnekleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Gelecek çalışmalar, çeviri sürecinin tüm metin üzerindeki etkisini ele alarak daha derinlemesine bir analiz sunabilir. Ayrıca, bu eser, farklı çeviri kuramları açısından karşılaştırmalı incelenmesi bakımından sonraki çalışmalara rehberlik edebilir. Edebi çeviri çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışma, gelecekte yapılacak araştırmalar için bir temel oluşturarak çeviri stratejilerinin daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasına zemin hazırlamaktadır.

Yazar Katkıları: Bu makaleye birinci yazarın katkı oranı %35, ikinci yazarın katkı oranı %35, üçüncü yazarın katkı oranı %30'dır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Anyawuike, O. S. O., & Onuko, T. U. (2021). Application de quelques procédés techniques de la traduction par Vinay et Darbelnet dans la traduction de *Les chemins de désir* de Richard Claire. *Nigerian Journal of Arts and Humanities (NJAHA)*, 1(1), 135.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 395-407.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Darbelnet, J. (1995). Theorie et pratique de la traduction professionnelle: Differences de point de vue et enrichissement mutuel. *Meta*, 25(4), 393-400.
- Honová, Z. (2022). Traduction littérale, équivalence fonctionnelle et traduction descriptive en tant que stratégies pour la traduction des termes juridiques français et tchèques. *Comparative Legilinguistics*, 51, 195-210. <https://doi.org/10.14746/cl.51.2022.9>
- Işık, S., & Kaş, B. (2023). Çeviri gerekçelendirmesi ve öz değerlendirme ilişkisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 1388-1400. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1406025>

- Köksoy, M. (2023). Cibrân Halil Cibrân'ın *Verde el-Hânî* adlı hikâyesinin Arapçadan ve ara dil İngilizceden Türkçeye çevirilerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası*, 63, 203-221. <https://doi.org/10.26650/srm2023-1246879>
- Kocabıyık, H. S. (2022). Jean Paul Vinay ile Jean Darbelnet, Peter Newmark, Anthony Pym ve Gideon Toury'nin kuramları ışığında Necib Mahfuz'un "Başkan'ın Öldürüldüğü Gün" adlı romanındaki dil oyunlarının Türkçe çevirisinin analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 610-629. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1132601>
- Odacıoğlu, M. C. (2011). *The translation of medical texts: A case study on Arthur C. Guyton and John E. Hall's Textbook of Medical Physiology*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Safa, P. (1996). *Le fauteuil de Mademoiselle Noraliya* (S. Çiğdemoğlu, Çev; orijinal çalışma 1949). Kültür Bakanlığı.
- Safa, P. (2004). *Matmazel Noraliya'nın koltuğu*. Ötüken Neşriyat. <https://www.dostkitap.com/matmazel-noraliyanin-koltugu>
- Taş, S. (2017). Kültürel Unsurların Çevirisi ve Çeviri Stratejileri. *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10). <https://doi.org/10.20304/humanitas.337060>
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins.
- Vinay, J.-P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.11>
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Grafiker Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Peyami Safa's *Le Fauteuil de Mademoiselle Noraliya* is a seminal work of Turkish literature that combines psychological, philosophical and mystical elements. Its French translation provides an important example of the challenges of literary translation, particularly in the transfer of cultural and linguistic nuances. This study examines the French translation using the translation strategies developed by Vinay and Darbelnet. Their model, introduced in *Comparative Stylistics of French and English*, offers seven main strategies—borrowing, calque, literal translation, transposition, modulation, equivalence and adaptation—divided into direct and oblique categories. This research aims to identify how these strategies have been used and to assess their impact on the preservation of meaning, style and cultural essence in the translation process. The work contains psychological, social and communal analyses of war. It further attempts to analyze the impact of Vinay and Darbelnet's seven basic translation strategies—namely borrowing, imitation, literal translation, substitution, transformation, equivalence and adaptation—which are used to transfer expressions in the source text to the target text, on the meaning and style of the work, considering the linguistic and cultural differences between Turkish and French.

In the study, a qualitative method was adopted, and both the original Turkish text and the French translation of the work were analyzed through detailed content analysis. In the analyses of the expressions identified through the sampling method, the ways in which the strategies are used and their contributions to the target text are evaluated. The results show that adaptation and borrowing strategies are effective in preserving the cultural context, while transformation and equivalence strategies are effective in conveying meaning. The analyses demonstrate the role of translation strategies in preserving and transferring cultural context. The study also shows that Vinay and Darbelnet's methods serve as a guide to solving the difficulties encountered in literary translation and provide valuable insights into translation processes. It also highlights the importance and critical role of the conscious use of translation strategies when translating a work into different languages.

Method

A qualitative approach was adopted to analyze the source text and its translation. Specific extracts were randomly selected and analyzed using Vinay and Darbelnet's framework. Simple random sampling was used for data collection in order to ensure an unbiased representation of the text. Both the original Turkish text and the French translation (translated by Sema Çiğdemoğlu, 1996) were analyzed in detail. Cultural and linguistic transformations were examined to assess the effectiveness of the strategies employed.

Result and Discussion

The results show that the translator frequently used borrowing and adaptation strategies, especially for culturally embedded expressions. For example, the term "*Halep çibani*" was retained in the French text as "*halepçibani*" through borrowing, preserving the cultural specificity of the term. Adaptation strategies were evident in expressions such as "*Eksik olma oğlum*", which was translated as "*c'est gentil*", effectively maintaining the sentiment despite linguistic differences. Modulation was used to change perspective, as in the translation of "*Vapuru kaçırmadı*" into "*il a raté le bateau*", changing a negative form into a positive one while retaining the meaning.

Literal translation was mainly used where the linguistic structures between Turkish and French matched, ensuring semantic accuracy. Transposition and equivalence strategies were used for idiomatic expressions and stylistic adjustments. For example, the Turkish idiom “*eline bakmak*” was rendered as “*gagne-pain*”, accurately reflecting its meaning within the cultural context of the target language.

The analysis highlights the role of strategic choices in navigating linguistic and cultural differences. While borrowing and adaptation strategies are particularly effective at retaining cultural essence, modulation and equivalence ensure semantic and emotional resonance. This balanced application reflects the translator's nuanced understanding of both the source and target languages.

The French translation of “*Matmazel Noraliya’nın Koltuğu*” illustrates the complexities of literary translation and the critical role of strategy selection. Vinay and Darbelnet’s methodologies offer practical tools for overcoming challenges, preserving meaning and fostering cultural dialogue. This study highlights the importance of deliberate use of strategies in achieving high quality translations that resonate with target audiences while maintaining fidelity to the original text. The findings provide valuable insights for translation studies and underscore the importance of cultural sensitivity and linguistic dexterity in literary translation.

The extended abstract is proofread by a native English speaker and approved by the editorial board.